Sfântul Grigore Palama și martiriul său fără vărsare de sânge

Sfântul captiv

Venerabilul Mitropolit de Nafpaktos și Sfântul Vlasios Hierotheos

Sursa: „Intervenție ecleziastică”, numărul 260. Martie 2018. Predică în a doua duminică din Postul Mare, la Biserica Sfântul Nicolae din Antirrio, 4 martie 2018.

Republicat de pe: http://www.parembasis.gr

1. Captivitatea Sfântului Grigorie Palama de către turci

2. Cele trei dialoguri teologice ale sale cu turcii

3. Islamul și creștinii

4. Martiriul fără vărsare de sânge

Astăzi, iubiții mei frați, Biserica prăznuiește un sfânt și Părinte foarte mare, precum și un Mărturisitor al credinței, Sfântul Grigorie Palama. Ea a rânduit chiar ca aceasta să fie sărbătorită în a doua duminică a Postului Mare, după Duminica Ortodoxiei, pentru că este continuarea ei, iar sfântul este un mare Mărturisitor și apărător al credinței ortodoxe și al tradiției ortodoxe.

După Părinții Capadocieni și marii Părinți ai primului mileniu, Sfântul Grigorie Palama a fost cel care a rezumat toată teologia patristică și, în special, învățătura despre isihasmul sacru care stă la baza teologiei ortodoxe, motiv pentru care este cel mai bun dintre cei mai buni. Când citești viața Sfântului Grigorie Palama, vei vedea că a fost un copil excelent încă de mic, a fost un elev excelent, un călugăr excelent, un

isihast excelent, un stareț excelent al Muntelui Athos, un mitropolit excelent al Tesalonicului și, bineînțeles, un teolog excelent, adică a fost unul dintre excelenții teologi ai Bisericii și mărturisitori ai credinței noastre.

S-ar putea spune multe despre Sfântul Grigorie Palama, care a trăit în secolul al XIV-lea, pentru cei care nu au auzit exact când a trăit acest sfânt. Totuși, astăzi am ales să nu vă prezint învățătura Sfântului Grigorie Palama despre ce anume a spus despre teologie și metodologia cunoașterii lui Dumnezeu, ci voi spune câteva cuvinte despre un eveniment din viața sa, care poate fi necunoscut multora și are legătură cu evenimentele pe care le trăim astăzi.

1. Captivitatea Sfântului Grigorie Palama de către turci

Urmărim de câteva zile că doi soldați greci au fost capturați de turci și toată lumea se teme că vor exista diverse evoluții în relațiile dintre cele două țări vecine. Și, bineînțeles, statul nostru și alte state, ambasade, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Apărării Naționale, alte forțe sunt activate pentru a afla noutăți despre acest caz și despre rezultatul său favorabil.

Trebuie să ne amintim însă că Grigore Palamas a fost prizonier al turcilor timp de un an. Și, bineînțeles, nu existau atunci posibilitățile care există astăzi de a afla exact ce se întâmpla și de a face atâtea intervenții. El însuși a trimis două scrisori din locul captivității sale și a rămas prizonier al turcilor timp de aproape un an.

O scrisoare este adresată Bisericii sale, și anume Mitropoliei din Tesalonic, iar cealaltă scrisoare a fost trimisă unei persoane anonime, fiind mai scurtă și având același conținut ca prima. Prin aceste scrisori, el își informează destinatarii despre ceea ce a întâlnit în timpul captivității sale. Există, de asemenea, un alt text, „Prelegerea lui Palamas către Chionas”, care consemnează dialogul pe care l-a avut cu ei. Și astfel avem mărturii autentice despre cum a fost capturat de turci și cum a trecut prin zonă în timpul captivității sale.

Sfântul Filotei cel Roșu, Patriarhul Constantinopolului, biograful Sfântului Grigorie Palama, scrie că spre sfârșitul vieții sale, adică cu cinci

(5) ani înainte de a adormi – a adormit în 1359, deci cu 5 ani înainte, în 1354 – suferise fizic din cauza luptelor sale, a deselor călătorii pe care le făcea pentru a apăra credința ortodoxă, a ispitelor cu care se confrunta, a muncilor neîncetate și, mai ales, din cauza faptului că a căzut într-o boală grea și prelungită.

Totuși, în acea vreme în Imperiul Roman exista un mare conflict între co-împărați, Ioan Paleologul și Ioan Cantacuzen. Datorită prestigiului ridicat pe care îl avea Sfântul Grigorie Palama, acesta a fost rugat să meargă la Constantinopol pentru a-i împăca.

Deși era bolnav, scrie Sfântul Filotei, el a întreprins această misiune, ducând „rămășițele bolii sale", ceea ce este o expresie foarte frumoasă, și afirmă că simptomele bolii sale erau încă prezente în tot corpul său. Prin urmare, ducând „rămășițele bolii sale", a făcut călătoria de la Tesalonic, unde era mitropolit, la Constantinopol pentru această lucrare.

A mers la Tenedos cu o mică barcă, iar de acolo a trebuit să meargă la Gallipoli în Tracia de Est și apoi la Constantinopol. Dar în acele zile, pe 2 martie 1354, ca în aceste zile, un mare cutremur a avut loc la Gallipoli, casele s-au prăbușit, locuitorii s-au speriat și au fugit din oraș. Așa că turcii au profitat de ocazie și au ocupat Gallipoli. A fost prima dată când turcii au pus piciorul în Europa. Până atunci cuceriseră toată Asia Mică și se extindeau în alte locuri, iar pentru prima dată în acea zi au cucerit Gallipoli în Tracia de Est.

Atunci, așadar, corabia în care călătorea Sfântul Grigore Palama, din cauza marilor tulburări ale mării, nu a ajuns în portul Gallipoli, ci a ancorat lângă coastă. Turcii, văzând acest lucru, s-au repezit cu propriile lor bărci, s-au urcat pe punte, a avut loc o luptă în interiorul corăbiei, au capturat-o și i-au capturat pe toți cei de la bord, inclusiv pe Sfântul Grigore Palama.

Așa a început perioada captivității sale pentru sfânt, care a durat aproape un an, din martie 1354 până în primăvara anului 1355. Sfântul a fost mutat din loc în loc. Din Lampsa a fost dus la Pigae, apoi la Prusa și apoi la Niceea din Bitinia. A petrecut zile foarte grele.

2. Cele trei dialoguri teologice ale sale cu turcii

El însuși își descrie încercările în textele pe care le-am menționat mai devreme. În timpul captivității sale, a avut trei dialoguri teologice cu musulmanii pe teme de credință, și anume despre diferența dintre islam și creștinism, dintre Hristos și Mahomed și, deși era prizonier, a făcut o mărturisire de credință.

Aceasta a avut consecințe asupra vieții sale. Nu mărturisești ușor adevărata credință, mai ales când te afli în circumstanțe dificile. Sfântul Grigorie nu era ca mulți dintre noi care vorbesc ortodoxia din siguranța propriei noastre liniști și libertăți, ci în momentele dificile ale vieții noastre, când suntem presați sau când poziția noastră este amenințată, negăm pe Hristos și tradiția ortodoxă.

Astfel, odată Sfântul Grigorie a rămas o vreme la țară, în mijlocul unei furtuni; altă dată, împreună cu prizonierii, a rămas gol, petrecând noaptea la țară; a suferit multe răni, biciuiri și multe greutăți. Avem mărturii și descrieri autentice de la el în cele două scrisori pe care le-am menționat.

Turcii au înțeles că prizonierul lor avea o poziție importantă în Imperiu și îl țineau prizonier pentru a-i forța pe romani să plătească o răscumpărare suficientă pentru a-l elibera, lucru pe care sunt obișnuiți să-l facă, și cazul recent al soldaților capturați pe care îi vor exploata. Vedem, așadar, un mare Părinte și Mărturisitor al credinței trecând prin astfel de martirii și diverse probleme și încercări.

Primul dialog cu Ismael

Primul dialog teologic al Sfântului Grigorie Palama a fost cu Ismail, nepotul Emirului Orhan. Acest dialog a început cu virtutea milosteniei, apoi a trecut la comparația dintre Hristos și Mahomed. Dialogul s-a oprit brusc din cauza ploii torențiale.

Al doilea dialog, cu oamenii de zăpadă

Sfântul Grigore descrie o altă întâmplare dificilă.

Când era prizonier în părțile Prusei, Emirul Orhan a organizat o dezbatere pentru a afla de la Grigore ce susținea acesta. Astfel, au fost invitați câțiva bărbați înțelepți și elocvenți, așa-numiții Chiones. Aceștia erau greci care aparțineau unui grup sincretist din acea vreme, care, pentru a se înțelege bine cu turcii, se distanțau de credința creștină și se prezentau atât ca musulmani, cât și ca evrei. Un fenomen care, din păcate, se repetă și astăzi de către cei care sunt susținători ai ideologiei sincretismului.

Discuția s-a axat în principal pe probleme teologice, în principal pe divinitatea lui Hristos. La un moment dat în dialog, reprezentantul lui Orhan l-a întrebat pe Sfântul Grigore de ce creștinii nu își respectă propriul Profet, Mahomed, în timp ce musulmanii îl acceptă pe Hristos ca Cuvânt al lui Dumnezeu și pe Maica Sa ca fiind apropiată de Dumnezeu.

Sfântul Grigorie a răspuns că nu poți iubi un învățător dacă cuvintele lui nu sunt credibile. Apoi i-a spus că Hristos nu ne-a învățat să primim vreun Mahomed și de aceea nu-l iubim. Hristos ne-a spus, așa cum spun Apostolii, să nu primim pe nimeni altcineva, pentru că acest Hristos va judeca lumea.

A spus aceste lucruri cât timp era prizonier și viitorul său era necunoscut, nu le-a spus cât timp era liber și discuta liber și academic la o conferință și, mai mult, era singur, fără niciun ajutor.

Discuția s-a îndreptat către alte subiecte, și anume circumcizia și icoanele. Apoi, conducătorii turci prezenți s-au ridicat, și-au luat respectuos rămas bun de la sfânt și au plecat. Cu toate acestea, unul dintre oamenii de zăpadă, după ce l-a insultat pe sfânt, s-a năpustit asupra lui și „i-a provocat răni în față”, adică l-a lovit cu pumnul în față. Cu toate acestea, turcii prezenți l-au învinovățit pentru comportamentul său. Adică, exotomiștii devin mai răi și mai brutali decât necredincioșii.

Al treilea dialog, cu Tasimani

Sfântul descrie și un dialog pe care l-a avut cu un ministru religios turc din zona Niceei, un anume Tashimani. Tema centrală a dialogului a fost contrastul dintre adevărul învățăturilor conducătorilor lor, și anume Iisus Hristos, și Mahomed. La un moment dat, Tashimani a spus că Mahomed

a fost un mare profet, deoarece cu puterea sa musulmanii au dominat lumea de la est la vest.

Sfântul Grigorie a răspuns că Mahomed a început dinspre est și a mers până în vest, „dar eu mă lupt cu săbii și cu pradă și cu omor prin imprudență și cu omor prin imprudență, care nu este de la Dumnezeu cel bun, nici mai degrabă de la voința anterioară a celui care a fost ucigaș de la început". Adică, toate acestea nu au fost făcute de Dumnezeu, ci de diavol. Și a continuat să spună că a realizat acest lucru „inducând violența și propunând-o după plăcere", folosind violența și propunând viața de plăcere.

Acest răspuns a stârnit mânia turcilor prezenți, care s-au îndreptat amenințător împotriva Sfântului Grigorie. Dar el, vesel și cu un ușor zâmbet, a spus că, dacă vom fi de acord asupra cuvintelor, vom aparține unei singure doctrine, adică diferențele sunt justificate. Totuși, el însuși notează că „cine înțelege să înțeleagă puterea celor spuse". Și cu ceea ce a spus în continuare a încercat să aducă pace, dar fără a-și trăda credința.

Și bineînțeles, Sfântul Grigorie a trecut prin multe încercări, s-a confruntat cu multe probleme, a fost dus din loc în loc, insultat în felurite feluri și a rămas credincios celor pe care le învăța, fără a avea niciun ajutor, nicio protecție.

Și când turcii au luat o răscumpărare suficientă, din banii strânși de creștini, deoarece sfântul avea o poziție importantă în cadrul Bisericii și al statului roman creștin, atunci l-au eliberat. El s-a dus la Constantinopol și a avut în Palat, în prezența împăratului și a senatorilor, un minunat dialog teologic cu cel mai mare filosof al acelei epoci, Nikephoros Gregoras, pe care l-a învins.

Apoi, s-a întors la Mitropolia sa, Tesalonic, și a găsit orașul suferând de secetă, pentru că trecuse mult timp de când nu plouase. S-a rugat și a turnat multă apă, iar Sfântul a devenit astfel un binefăcător al orașului. Și după câțiva ani, a adormit în Domnul.

Cum am mai spus, toată această aventură prin care a trecut cu turcii a fost spre sfârșitul vieții sale.

3. Islamul și creștinii

Este însă interesant de văzut caracterizările pe care le dă turcilor din vremea sa, care sunt incluse în scrisoarea pe care a trimis-o turmei sale, pe când era încă prizonier. De multe ori în scrisoarea sa îi numește barbari. „Tuturor barbarilor, barbari". Într-un alt moment, scrie că, spre deosebire de rasa pioasă a romanilor, adică a creștinilor, ei constituie „această rasă nelegiuită și urâscătoare de Dumnezeu și nelegiuită". În altă parte, scrie că Dumnezeu i-a dat pradă unei minți nevrednice și unor patimi de necinste „ca să trăiască fără rușine și fără omenie și urăsc pe Dumnezeu". Și în ciuda crimelor pe care le comit și a desfrânărilor cu care trăiesc, ei cred că îl au pe Dumnezeu ca tovarăș al lor.

Suntem în secolul al XIV-lea, iar Imperiul Roman se micșorează deja încet, iar Imperiul Otoman se extinde, iar după aproximativ o sută de ani au cucerit și Constantinopolul. Așadar, în ciuda a ceea ce au făcut turcii, care au ocupat regiuni întregi și au capturat și ucis oameni, ei credeau că au consimțământul lui Dumnezeu, că toate acestea se întâmplă prin voința zeului lor.

Am vrut să prezint acest caz din viața Sfântului Grigorie Palama astăzi datorită actualității subiectului. Desigur, nu se poate face nici cea mai mică comparație între creștinism și islam. Nicio comparație. Sfântul Grigorie Palama a arătat acest lucru prin cele trei dialoguri teologice pe care le-a purtat în timpul captivității sale la turci.

Dar astăzi există creștini ortodocși care spun că nu este nicio problemă ca elevii să învețe despre toate religiile la școală. Și pun lecții de religie în școli pentru ca elevii ortodocși să poată învăța despre Sfântul Paisie și despre adepții altor religii, ca și cum nimic nu s-ar întâmpla, fără să vadă diferențele.

Și mă gândesc și spun. Dacă Sfântul Grigorie Palama ar fi în viață astăzi și ar fi Mitropolit al Tesalonicului sau chiar Mitropolit al Nafpaktosului, ar aproba ca astfel de învățături religioase să fie predate în școli? Ar aproba ca acest lucru să se facă din proprie voință, el care a suferit atât de mult în exil și s-a angajat în dialog confesional cu riscul vieții sale?

De fapt, în scrisoarea pe care a trimis-o Bisericii sale, scrie că creștinii ortodocși nu ar trebui să uite că au un Dumnezeu viu și adevărat și că Hristos le cere creștinilor să aibă o credință vie și adevărată. Creștinii

trebuie să arate credință adevărată prin faptele lor, pentru că așa este îndumnezeit omul.

4. Martiriul fără vărsare de sânge

În orice caz, ceea ce trebuie să spunem este că Sfântul Grigorie Palama a fost un mare Părinte al Bisericii, un mare Mărturisitor al credinței ortodoxe, pe care Biserica îl cinstește foarte mult. În același timp, este și un mucenic fără vărsare de sânge al lui Hristos. A suferit un martiriu fără vărsare de sânge. Există mari mucenici care s-au jertfit și și-au vărsat sângele pentru dragostea lui Hristos. El nu și-a vărsat sângele, a adormit în pace, dar a suferit un martiriu fără vărsare de sânge și este considerat un mucenic fără vărsare de sânge al lui Hristos.

Așa cum există martiri fără vărsare de sânge ai lui Hristos, care sunt și cei care astăzi își mărturisesc credința și suferă mult dispreț, batjocură, marginalizare. Așa cum există și creștini care îndură probleme și încercări în viața lor, trăiesc o viață de martir fără vărsare de sânge, așa cum avem slujba de pomenire a surorii noastre Maria, mama iubitului nostru Ieromonah Părinte Prodrom, care și-a petrecut întreaga viață în durere, cu greu, dar și cu mare răbdare. Este un martiriu fără vărsare de sânge să poți îndura gândurile de disperare, de deznădejde, de răutate și să le alungi. Este un martiriu fără vărsare de sânge să lupți cu patimile tale și să înfrunți atacurile diavolului. Și ei sunt continuatorii martiriului fără vărsare de sânge al Sfântului Grigorie Palama.

Dumnezeu să ne lumineze pe toți Sfântul Grigorie, clerici, monahi și laici, să rămânem credincioși învățăturii ortodoxe și întregii noastre tradiții, să alungăm și să lepădăm toate gândurile și patimile rele și să îndurăm în viața noastră cu răbdare și inspirație acest martiriu fără sânge pentru Hristos. Amin.